

Spolufinancováno z programu
Evropské unie Práva, rovnost a
občanství

Úřad vlády České republiky

Doporučení Národní romské platformy III pro implementaci Strategie romské integrace do roku 2020

Úřad vlády České republiky

Sekce pro lidská práva

Oddělení kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské menšiny
a sekretariátu Rady vlády pro národnostní menšiny

Praha 2018

Tato publikace byla spolufinancována z Programu Evropské unie Práva, rovnost a občanství 2014-2020.

Obsah této publikace představuje pouze názory autora a je jeho výhradní odpovědností. Evropská komise nepřijímá žádnou odpovědnost za použití informací, které obsahuje.

OBSAH

ÚVOD	4
1. INFORMACE O REALIZOVANÝCH AKTIVITÁCH PROJEKTU	6
2. DOPORUČENÍ NÁRODNÍ ROMSKÉ PLATFORMY	19
2.1 Romové a nezaměstnanost	19
2.2 Romové a bydlení	21
2.3 Romové a vzdělávání	23
2.4 Romové a participace	24
2.5 Vybraná významná témata	26
ZÁVĚR	30

ÚVOD

Tato publikace je zpracována jako jeden z výstupů projektu Aktivizace a zmocňování romských aktérů prostřednictvím Národní romské platformy III, který je spolufinancován z programu Evropské unie Práva, rovnost a občanství. Projekt byl realizován od dubna do prosince roku 2018. Realizátorem projektu je Oddělení kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a sekretariátu Rady vlády pro národnostní menšiny (dále jen „Kancelář Rady“).

Cílem projektu „Aktivizace a zmocňování romských aktérů prostřednictvím Národní romské platformy III“ byla: a) efektivní kooperace všech relevantních aktérů; b) efektivní koordinace integračních aktivit na regionální a lokální úrovni se zvláštním zřetelem na implementaci a monitorování Strategie romské integrace do roku 2020; c) identifikování relevantních aktérů romské integrace na regionální a místní úrovni a umožnění jejich efektivního zapojení do řešení potřeb a problémů romské menšiny, včetně jejich zapojení do implementace a monitorování Strategie romské integrace do roku 2020; d) zmocňování Romů k proaktivnímu přístupu k řešení záležitostí týkajících se romské menšiny; e) zvyšování povědomí Romů o Strategii romské integrace do roku 2020; f) zviditelnění Kanceláře Rady jako Národního kontaktního místa pro integraci Romů, posílení současné implementační struktury romské integrace.

Cílem této publikace je vyzdvihnout identifikované problémy včetně doporučení jejich řešení, které přišly na přetřes v rámci diskuzí během aktivit realizovaných v rámci projektu. Každý jednotlivý účastník projektu měl možnost vyjádřit své myšlenky či názory. Tyto myšlenky či názory byly následně diskutovány. Diskuzi řídili profesionální lektoři či facilitátoři. Na každé projektové aktivitě byli přítomni pracovníci Kanceláře Rady, kteří si relevantní myšlenky zapsali. Ty pak společně s podklady od lektorů a facilitátorů sloužily jako hlavní podklady této publikace.

V první kapitole této publikace jsou představeny aktivity, které byly v rámci projektu realizovány. Ve druhé, stěžejní kapitole, jsou prezentovány identifikované problémy a doporučení jejich řešení, které byly formulovány během kurzů, seminářů a setkání.

Věříme, že tato publikace přinese srozumitelnou reflexi integrace Romů na lokální a regionální úrovni a stane se inspirací k lepšímu uchopení vlastních zdrojů, postupů práce, aktivizace v oblasti integrace Romů a společného soužití ve prospěch všech občanů České republiky.

1. INFORMACE O REALIZOVANÝCH AKTIVITÁCH PROJEKTU

V této kapitole jsou představeny aktivity realizované v rámci projektu „Aktivizace a zmocňování romských aktérů prostřednictvím Národní romské platformy III“. Projekt je spolufinancovaný z programu Evropské unie Práva, rovnost a občanství. Kancelář Rady, jakožto Národní kontaktní místo romské integrace v České republice, je realizátorem tohoto projektu.

Projekt je realizován již potřetí, přičemž jeho aktivity a výstupy jsou přizpůsobovány vždy aktuálním potřebám realizace ve vztahu k menšině, politické situaci v dané lokalitě a nastavení politik romské integrace na národní i evropské úrovni. V letošním roce bylo důležité tímto projektem započít konzultační proces k plánované aktualizaci Strategie romské integrace do roku 2020. V rámci projektu proběhly vzdělávací akce k psaní projektů a získávání grantů, k organizování komunit, podpůrné konzultace komunitním lídrům, workshopy k tématu sousedských vztahů – a především setkání Národní romské platformy, a to jak na národní úrovni, tak v rámci regionálních setkání.

Následující odstavce jsou informací o realizovaných aktivitách a jejich cílové skupině. Aktivity jsou rozděleny podle jejich typu (ne nutně chronologicky).

A. zahajovací seminář

Dne 12. 06. 2018 se v Praze v budově Staroměstské radnice uskutečnil zahajovací seminář. Jeho cílem bylo vedle samotného představení cílů a aktivit projektu zahájení procesu přípravy strategie romské integrace po roce 2020. Byly představeny základní principy celého procesu, přičemž bylo zdůrazněno, že proces příprav strategie bude transparentní, otevřený a participativní tak, že se v rámci tematických pracovních skupin bude moci zapojit prakticky kdokoli, kdo bude mít zájem. V rámci tématu přípravy budoucí strategie byla představena i stínová zpráva naplňování strategie stávající. Semináře se zúčastnilo 62 účastníků.

B. třídní setkání koordinátorů pro záležitosti romské menšiny, romských poradců a terénních pracovníků se zástupci Romů

V rámci projektu bylo uspořádáno třídní setkání koordinátorů pro záležitosti romské menšiny, romských poradců a terénních pracovníků se zástupci Romů ve Žďáru nad Sázavou ve dnech 20. - 22. 06. 2018. Cílem setkání bylo posílení implementační struktury romské integrace, síťování relevantních pracovníků na národní, regionální i lokální úrovni a představitelů Romů. Cílem setkání bylo rovněž předat účastníkům aktuální a relevantní informace pro jejich práci. Na setkání byla probírána témata bezpečnostních rizik v sociálně vyloučených lokalitách, násilí z nenávisti, stereotypizace Romů ve veřejném prostoru či ekonomiky vykořisťování. Byly předány aktuální informace o činnosti a aktivitách Kanceláře Rady, o aktivitách nadací a nadačních fondů ve prospěch sociálně znevýhodněných. Setkání se zúčastnilo 76 účastníků.

C. školení zaměřená na psaní projektů a získávání grantů

Na základě požadavků účastníků předchozích projektů byla uspořádána školení zaměřená na psaní projektů a získávání grantů. Jejich cílem bylo zvyšování praktických dovedností romských zástupců při psaní grantových žádostí. Cílem školení bylo zvýšit úspěšnost žadatelů při předkládání dotačních žádostí. Školení vedly Andrea Bučková a Ivana Hrubá z Odboru pro sociální začleňování Úřadu vlády ČR.

30. 07. 2018 – školení v Bruntále

První školení zaměřené na psaní projektů a získávání grantů se uskutečnilo dne 30. 07. 2018 v Bruntále. Školení se zúčastnilo 24 účastníků.

31. 07. 2018 – školení v Českém Krumlově

Druhé školení zaměřené na psaní projektů a získávání grantů se uskutečnilo dne 31. 07. 2018 v Českém Krumlově. Školení se zúčastnilo 28 účastníků.

D. kurz ke zvýšení kompetencí v oblasti komunitní práce a jejich principů a posílení měkkých dovedností v oblasti vyjednávání a prosazování zájmů Romů

Kurzy ke zvýšení kompetencí v oblasti komunitní práce a jejich principů a posílení měkkých dovedností v oblasti vyjednávání a prosazování zájmů Romů byly určeny pro Romy, kteří mají potenciál aktivizovat romskou komunitu a více ji zapojit do veřejného života. V rámci kurzu se účastníci dozvěděli, co je a co není komunitní práce, získali teoretické i praktické dovednosti v oblasti organizování komunit, vyzkoušeli si řízení schůzí a techniky efektivního vyjednávání. Kurzy vedli Tomáš Tožička z Educon a Robin Stria. Robin Stria je úspěšným absolventem kurzu z předchozího projektu, který byl v rámci tohoto projektu zapojen již jako zkušený lektor.

08. 08. 2018 – jednodenní kurz v Třinci

První jednodenní kurz ke zvýšení kompetencí v oblasti komunitní práce a jejich principů a posílení měkkých dovedností v oblasti vyjednávání a prosazování zájmů Romů se uskutečnil v Třinci dne 08. 08. 2018. Prvním jednodenním kurzem prošlo 14 účastníků.

22. 08. 2018 – jednodenní kurz ve Znojmě

Druhý jednodenní kurz se uskutečnil ve Znojmě dne 22. 08. 2018. Na kurzu bylo 17 účastníků.

29. 08. 2018 – jednodenní kurz v Královském Poříčí (Sokolov)

Třetí kurz se uskutečnil nedaleko Sokolova v Královském Poříčí dne 29. 08. 2018. Na kurzu bylo 31 účastníků.

E. workshopy sousedského soužití

S cílem zlepšit sousedské soužití romských a neromských obyvatel byly realizovány workshopy, kterých se účastnili zástupci Úřadu vlády České republiky, zástupci orgánů obcí, zástupci Romů a dalších důležitých aktérů ovlivňujících život v dané obci. Workshopy vedli Ivona Shafaq, Martina Horváthová, Petr Mačál, Silvie Elsnerová a Josef Vlach z organizace IQ Roma servis, z. s.

22. 10. 2018 – workshop v Karviné

Dne 22. 10. 2018 se v Karviné uskutečnil první workshop. Hlavním tématem byla komunikace potřeb komunity se zástupci města. Workshopu se zúčastnilo 22 účastníků.

23. 10. 2018 – workshop ve Dvorcích

Dne 23. 10. 2018 se ve Dvorcích uskutečnil druhý workshop. Hlavním tématem byla migrace Romů z větších měst. Workshopu se zúčastnilo 15 účastníků.

30. 10. 2018 – workshop v Mostě

Dne 30. 10. 2018 se v Mostě uskutečnil třetí workshop. Hlavním tématem byla negativní politická komunikace směřovaná vůči romské menšině. Workshopu se zúčastnilo 42 účastníků.

19. 11. 2018 – workshop v Pardubicích

Dne 19. 11. 2018 se v Pardubicích uskutečnil čtvrtý workshop. Hlavním tématem byla komunikace s romskou komunitou. Workshopu se zúčastnilo 27 účastníků.

F. setkání Národní romské platformy v regionech

Stěžejní aktivitou projektu byla setkání Národní romské platformy v regionech. Ta se uskutečnila ve městech Přerově, Kolíně a Mostu. Regionální setkání byla jedinečnou příležitostí, kdy Romové na straně jedné a zástupci obcí a krajů na straně druhé zasedli k jednomu stolu. Nejprve diskutovali o problémech, kterým Romové musí čelit na lokální úrovni. Následně se společně snažili najít řešení identifikovaných problémů. Ve třetí fázi pak diskutovali o možnostech přenést navrhovaná řešení do praxe. Diskuze byla řízena trojicí zkušených profesionálních

facilitátorek Moniky Selvičkové, Gabriely Vilímkové a Zuzany Švadlenkové z Komory mediátorů a facilitátorů České republiky.

Realizátor projektu se rozhodl pro facilitační způsob setkání, což se projevilo jako přínosné k vzájemné interakci rozdílných skupin osob. Účastníkům byl dán dostatečný prostor k vyjádření potřeb a v rámci společné diskuse k hledání řešení. V zásadě byly definovány potřeby týkající se zajištění standardních životních podmínek jako např. bydlení, zaměstnání, vzdělání a jiné. Důraz byl kladen na zmírnění překážek a na reálné důvody neúspěchu integrace Romů do společnosti. Zdá se, že byla zmíněna témata a detaily příčin neúspěchu, která nejsou na jiných (tradičních) diskusních fórech řešena.

01. 11. 2018 – regionální setkání v Přerově

První ze třech regionálních setkání se uskutečnilo dne 01. 11. 2018 v Přerově. Na setkání bylo 60 účastníků.

05. 11. 2018 – regionální setkání v Kolíně

Druhé regionální setkání se uskutečnilo dne 05. 11. 2018 v Kolíně. Na setkání bylo přítomno 61 účastníků.

06. 11. 2018 – regionální setkání v Mostu

Třetí regionální setkání se uskutečnilo dne 06. 11. 2018 v Mostu. Setkání se zúčastnilo 61 účastníků.

G. závěrečný seminář

Závěrečného semináře projektu se zúčastnili účastníci předchozích aktivit, aby v obecné rovině vyzdvihli problémy a jejich řešení, které byly zmíněny napříč aktivitami projektu. Cílem závěrečného semináře bylo dojít k obecným závěrům, které mohou pomoci při formulování politik romské integrace na národní, regionální i lokální úrovni.

21. 11. 2018 – závěrečný seminář v Praze

Na závěrečném semináři, který se uskutečnil dne 21. 11. 2018 v Domě národnostních menšin v Praze, bylo přítomno 55 účastníků. Byly jim představeny realizované aktivity projektu a rovněž byla představena doporučení Národní romské platformy.

H. kurz facilitace pro vybrané účastníky

Vybraným pěti nejaktivnějším účastníkům předchozích projektových aktivit byla nabídnuta možnost absolvovat vícedenní kurz základů facilitace. Kurz vedl Radek Drnovský z Edutica.

04. - 05. 12. 2018 – dvoudenní kurz základů facilitace v Brně

Dvoudenní kurz základů facilitace byl realizován 04. - 05. 12. 2018 v Brně. Kurzu se zúčastnilo 5 účastníků. Během kurzu se účastníci naučili, jak funguje facilitační přístup, a dozvěděli se, kdy jej využít. Naučili se lépe připravit na řízení porady, jednání, či setkání. Dozvěděli se, co pomáhá k motivaci, aktivizaci a zapojení účastníků jednání. Prakticky si natrénovali komunikační schopnosti pro vedení procesu a práci s tématy. Vyzkoušeli si, jak uklidnit emoce a najít shodu. Získali jistotu pro zvládání náročných situací.

2. DOPORUČENÍ NÁRODNÍ ROMSKÉ PLATFORMY

Následující doporučení byla formulována v průběhu realizace všech aktivit projektu. Pro přehlednost jsou tříděna podle oblastí, do nichž spadají. S cílem udělat publikací přehlednější jsou témata, problémy a jejich doporučená řešení uváděna v odrážkách.

2.1 Romové a nezaměstnanost

Téma nezaměstnanosti bylo nejvíce analyzovaným tématem. Lze konstatovat, že spolu s oblastí bydlení, je téma zaměstnanosti vnímáno jako zásadní nástroj k řešení integrace a postupného odstranění sociálního vyloučení a diskriminace. Účastníky byly vyřčeny výtky, jak k samotným Romům, tak i nečinnosti kontrolních orgánů veřejné správy v souvislosti s nelegálním zaměstnáváním či odmítáním přijmout Romy do pracovního poměru z důvodu etnické příslušnosti. Zástupcům samosprávy a Romům se podařilo společně najít pravděpodobné příčiny nezaměstnanosti, které i přes nízké procento nezaměstnanosti v ČR způsobují značné překážky ke zvýšení zaměstnanosti Romů. Jako hlavní překážky k uzavření pracovní smlouvy jsou vnímány dluhy a neznalost řešení exekucí při nástupu do zaměstnání.

Doporučení Národní romské platformy:

- Využít nízké nezaměstnanosti v ČR a efektivně nakládat s časovým prostorem pro individuální práci s uchazeči o zaměstnání ze strany úřadů práce (dále ÚP). Posílit a specifikovat pracovní pozici zprostředkovatelů zaměstnání. Proškolit zaměstnance ÚP o specifikách romské komunity a aktuálních problémech.
- Provádět kontroly nelegálního zaměstnávání a důvodů nezaměstnání evidovaného uchazeče o zaměstnání ÚP.
- Měnit veřejně prospěšné práce (dále jen VPP) na hlavní pracovní poměr po úspěšném zapracování (podpora dlouhodobé práce nebo navazujících pracovních poměrů pro udržení pracovních návyků i „jistoty“ práce). VPP jsou osvědčenými pracovními pozicemi. ÚP by měl více spolupracovat se zaměstnavateli v souvislosti se zvyšováním počtu VPP a podpory HPP.

- Vytvářet kratší pracovní úvazky za účelem nastartování pracovních návyků (podnět k nastavení spolupráce s ÚP).
- Podpořit romské podnikatele v zaměstnávání Romů v nekvalifikovaných pracovních pozicích – práce v lesích, opravy železničních kolejí atd. jako jednu z cest ke zvýšení zaměstnanosti Romů. Zaměstnávat Romy firmami, které již mají osvědčené postupy a metody spolupráce s Romy, což může vést k dlouhodobému a udržitelnému zvyšování zaměstnanosti romské populace.
- Lépe finančně ohodnotit práci asistentů prevence kriminality, terénních pracovníků – stimulace a motivace Romů k aktivizaci.
- Snižovat a postupně odstraňovat faktory, které mohou ovlivnit získání a udržení zaměstnání - patologické jevy (drogová závislost, gamblerství).
- Propojení politiky nezaměstnanosti s komunitní prací – aktivizace dlouhodobě nezaměstnaných Romů – mnoho Romů ze sociálně vyloučených lokalit (dále jen SVL) již rezignovalo na svoji životní situaci. Je třeba nastartovat změnu, která musí vycházet z vlastní iniciativy a rozhodnutí ke změně svého sociálního statusu. Systematickou prací, tedy komunitní prací spolu s dalšími službami lze u sociálně vyloučených Romů nastartovat rozhodnutí ke změně a aktivizaci.
- V romské komunitě podpořit a využít ta opatření, která přinesou efekt „mít (lépe placenou) práci = více peněz = lepší sociální status“ + „každý se cítí lépe, když má práci“. Lepší sociální status souvisí se symbolem prestiže v romské komunitě (vlastnictví auta, značkové oblečení, zlaté šperky, bydlení mimo SVL a další symboly prestiže).
- Podpořit vznik příspěvku na zpracování agendy spojené s exekucí pro zaměstnavatele (pro firmy je nevýhodné mít více zaměstnanců s exekucemi, je to administrativně náročné).
- Zřídit pozici dluhového poradce na ÚP k pomoci nastavení splácení exekuce při nástupu do zaměstnání.
- Změnit legislativu – insolvence, oddlužení, amnestie: např. stanovit úměrnou míru splátek exekuce tak, aby po zaplacení splátky zbylo více finančních prostředků, než v případě nezaměstnané osoby závislé na dávkách hmotné nouze.
- Podpořit zřízení více dluhových poraden.
- Poskytovat bezplatnou právní pomoc pro sociálně slabé (nejen k dluhové problematice).
- Zvýšit informovanost Romů (hlavně mládeže) o dluhové problematice.
- Potírat lichvářské praktiky v romských komunitách.

Doporučení k implementaci Strategie romské integrace do roku 2020:

Z praxe vyplývá, že v oblasti zvýšení zaměstnanosti a ekonomických aktivit Romů (dle Strategie romské integrace do roku 2020) jsou již obsažena opatření týkající se využití nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, ale že je zapotřebí zintenzivnit spolupráci ÚP a zaměstnavatelů. Dále intenzivněji podporovat dotovaná místa, nepodporovat zbytečné rekvalifikace a zaměřit se na stáže, práce na zkoušku. Podporovat sociální firmy, které mají zkušenosti se zaměstnáváním Romů. Pomoci ÚP ve zvyšování jejich odbornosti při řešení potřeb klientů. Nutno využívat více nástrojů kontrolní činnosti ÚP. Ale jako zásadní bod ke snížení nezaměstnanosti Romů je vnímán problém exekucí.

2.2 Romové a bydlení

Dle názorů účastníků způsob a podmínky bydlení značné části Romů má zhoršující se tendence. Drahé a nekvalitní bydlení spojené s patologickými jevy je častým jevem sociálně vyloučených Romů žijících na okraji společnosti. Tito občané potřebují komplexní pomoc a systémové změny nejen v bydlení. Získat nájemní byt u soukromých majitelů je pro ně téměř nerealné, a proto byly diskutovány možnosti bydlení typu např. sociálního městského bytu. Pár pozitivních případů podporovaného a sociálního bydlení bylo zmíněno. Z případů jako je např. Férové bydlení (R - Mosty, z. s.), Rapid – Re- Housing Brno (projekt Magistrátu města Brna, IQ Roma servis, z. s. a Ostravské univerzity), Městská ubytovna Češkova (Magistrát města Pardubic), Azylový dům pro muže a ženy (Boetheia – společenství křesťanské pomoci) se lze v takovém případě inspirovat.

Doporučení Národní romské platformy:

- Podpořit účast zástupců Romů v bytových komisích obcí z důvodu větší transparentnosti při přidělování bytů a možnosti obousměrného toku relevantních informací.
- Nastavit přísná pravidla v nájemních podmínkách – smlouva na dobu určitou a podmínka zaměstnání, spolupráce se sociálním pracovníkem.

- Inspirovat se typem bydlení v azylových domech pro celé rodiny, městských ubytovnách – vytvoření koordinovaného bydlení s doprovodnými sociálními službami.
- Vyčlenit sociální, startovací byty v majetku obcí.
- Zintenzivnit kontroly podmínek bydlení v SVL hygienickými stanicemi a Ministerstvem zdravotnictví ČR.
- Zřizovat správce a sociální pracovníky na ubytovnách (i na soukromých ubytovnách).
- Nastavit jasné hygienické limity pro byty.
- Zajistit vstup do objektu/bytu – kontrola stavu, deratizace.
- Vyplácet dávky hmotné nouze – mimořádná okamžitá pomoc i na kaucе.
- Využívat zřizování náhradního příjemce dávek (zvláštní příjemce dávky).
- Zapojit zejména komunální politiky a vedení měst do řešení problémů se soukromými majiteli ubytovacích zařízení.
- Možnost splácet kaucе (zřejmě u obecních bytů).
- Zřídit obecní chudobince a ubytovny bez barier.
- Propojit a uplatnit pravidla domovního pořádku i u soukromých majitelů domů x vystěhování narušitelů pořádku (jedna rodina).
- Organizovat aktivity na podporu dobrých sousedských vztahů.
- Osvěta o fungování sociálního bydlení pro politiky.

Doporučení k implementaci Strategie romské integrace do roku 2020

Implementace opatření prostřednictvím Strategie romské integrace do roku 2020 v oblasti bydlení je spojena s nutnou existencí zákona o sociálním bydlení či systémově přijatou formou podporovaného bydlení, které by se stalo normou pro obce s potřebou řešení bydlení pro všechny občany obce. Sociální bydlení lze realizovat na základě rozhodnutí vedení obcí již dnes, a to i bez zmíněného zákona, ale jedná se spíše o nesystémové projekty a ojedinělá rozhodnutí jednotlivých obcí. V rámci komplexního řešení bydlení musí být přijaty legislativní změny, které budou garantovat kvalitní a dostupné bydlení.

2.3 Romové a vzdělávání

Vzdělání bylo většinou účastníků setkání vnímáno jako zásadní podmínka ke změně sociálního postavení Romů. Zvyšování počtu vystudovaných Romů bylo evidentním průnikem zájmů všech aktérů setkání. Hovořilo se o specifikách Romů v oblasti vzdělávání, ale i o celospolečenských problémech ve školství a vztahu rodičů romských žáků ke škole. Účastníci jasně definovali potřeby v podmínkách při vzdělávání, které by přinesly změnu v práci v rozmanitém kolektivu dětí. Pozitivním faktem je, že existují učitelé, kteří jsou připraveni realizovat inkluzivní vzdělávání, ale nejsou k tomu vytvořeny dostatečné podmínky, např. menší počet dětí ve třídě.

Jasným pozitivním signálem z praxe se jeví zavedení tzv. sociálních pedagogů a školních psychologů do škol.

Alarmujícím zjištěním byla skutečnost, že terénní sociální pracovníci upozornili na velký počet ngramotných rodičů ve věku 30+. Tato skupina lidí jsou ve větší míře absolventi bývalých zvláštních škol. Faktem je, že se v praxi opravdu umí jen podepsat a nejsou schopni porozumět běžnému textu.

Doporučení Národní romské platformy:

- Nastavit spolupráci škola, rodina, nezisková organizace jako prevence školního neúspěchu.
- Nabídnout kvalitní a dostupné zájmové a neformální vzdělávání pro všechny a hlavně zapojovat romské děti do kolektivu.
- Podpořit znalost a rozvoj rodičovských kompetencí (role nevládních organizací a romských lídrů).
- Zlepšit spolupráci oddělení sociálně – právní ochrany dětí a odboru školství – koordinovaný a jednotný postup a rozhodnutí (spolupráce MPSV a MŠMT).
- Kurátor pro mládež – navazovat spolupráci s nevládními organizacemi.
- Spolupracovat s dětskými domovy v souvislosti s podporou studentů, kteří se připravují pro svá budoucí povolání.
- Podporovat aktivity k prevenci a odstraňování záškoláctví romských dětí.
- Vyzkoušet alternativní/inovativní vzdělávání (waldorfské vzdělávání, montessori školy, komunitní školy atd.) u romských dětí v předškolním i základním vzdělávání (dle účastníků je to jedna z velkých výzev ve vzdělávání romských žáků).

- Zaměřit se na občanskou a finanční gramotnost u dětí.
- Zavádět do škol funkci sociální – rodinný asistent.
- Spolupracovat s mateřskými centry (propojení s podpůrnými službami typu Potravinová banka či Šatník – v bezpečném a důvěrném prostředí) – skupiny/rady romských maminek v minulosti byly osvědčenými metodami ke sdílení znalostí, dovedností.
- Zvyšovat počet romských dětí v předškolních zařízeních – i po novele školského zákona, a to konkrétně i před zavedením povinného posledního předškolního roku, je stále počet navštěvujících romských dětí minimální.
- Umožnit hrazení volnočasových aktivit z dotace dle zákona č. 108/2006 Sb.
- Upřesnit kulturní kompetence pedagogů – vzdělávání pedagogů v odlišnostech menšin, zavést povinnou praxi budoucím pedagogům praxi v zařízeních pracujících s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami a odlišnostmi.

Doporučení k implementaci Strategie romské integrace do roku 2020

Implementace opatření Strategie romské integrace do roku 2020 v oblasti zajištění rovného a kvalitního vzdělávání je jedna z nejvíce rozpracovaných kapitol této strategie. Nutno podotknout, že na setkáních byly vyjádřeny potřeby, problémy a možné aktivity změny v souladu se Strategií, aniž by účastníci přímo sledovali doporučení Strategie. Zásadní nová informace v oblasti vzdělávání zazněla v případě negramotných rodičů ve věku 30+. S těmi se setkali sociální pracovníci během poskytování sociálních služeb. Jistě je nutné podpořit možnost vytváření a propojování mateřských center a skupinek romských maminek.

2.4 Romové a participace

Participace Romů je jeden z nejdůležitějších nástrojů k zajištění efektivní realizace integrace Romů. Nutné je ale zdůraznit, že participace Romů neznámá pouze „být účasten“, ale také mít prostor diskutovat, navrhnout, kritizovat a nesouhlasit s možnými návrhy, které se týkají integrace Romů či pochopení reálných problémů. V rámci setkání se projevila obava zástupců Romů se zúčastnit a sedět u jednoho stolu se zástupci obcí. Lidé z komunit mají strach ze ztráty bydlení a problémů se sociálními pracovníky, pokud by nahlas řekli, co si myslí a jak to vidí

oni. Při oslovování účastníků zástupců romské komunity hrála velkou roli zapojení Romů v realizačním týmu projektu.

V této oblasti je potřeba hodně úsilí všech aktérů, protože Romové si musí najít svoje místo ve společnosti a osvojit si aktivní roli občanství. Angažovanost není možná v případě všech členů komunity, ale je třeba dát prostor aktivním zájemcům komunikovat s vedením obcí. Také samotní zástupci obcí chtějí změnu v nastavení integrace a očekávají ji i od samotných Romů.

Participace Romů byla a je stále málo využívána jako nástroj k řešení mnohých problémů.

Doporučení Národní romské platformy:

- Podpořit jednání s představiteli města, ale nutná je facilitace a bezpečí v průběhu i po jednání.
- Plán vyjednávání dle návrhu vedoucích sociálních odborů – prvotní setkání s vedoucími odborů a písemné zpracování požadavků – diskuse a vyjednávání o kompromisech – předjednání s politiky a následně schůzka s politiky za účasti Romů (možný model pro přerovskou spolupráci).
- Organizovat komunitní rady, pravidelné regionální stoly, stáže ve funkčních komunitách.
- Rekrutovat romské lídry a komunitní organizátory.
- Prosadit členství v komisích, pracovních skupinách na lokální i národní úrovni.
- Zaměstnávat Romy do pozic týkající se romské problematiky.
- Podporovat společná jednání Romů s vedením města – ne jednotlivě s romskými jedinci k prosazování osobních zájmů.
- Vytvořit konstruktivní a přátelské prostředí se zástupci státní správy a samosprávy – pravidelné návštěvy v lokalitě či kontakt s lidmi ze SVL a Romy.
- Podporovat rozvoj sociálních a občanských kompetencí zástupců romské komunity.
- Vzdělávat komunitu ve vyjednávání, v kulturních odlišnostech majority.
- Podporovat komunitní aktivity jako počátek společných změn uvnitř komunity.
- Sebe aktivizační aktivity.

Doporučení k implementaci Strategie romské integrace do roku 2020

Jak vhodně uchopit participaci a zmocňování členů romské komunity v kontextu národních integračních konceptů a legislativních opatření není vždy jednoznačné. Jeden ze zásadních dokumentů, který by měl garantovat právo na participaci, je Listina základních práv a svobod, hlava třetí, čl. 25, odst. c) právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin.

Participace etnických menšiny již byla takto garantována přijetím Listiny základních práv a svobod, ale v dalších dokumentech nebyla do přijetí Strategie romské integrace do roku 2020 hlouběji specifikována. Strategie romské integrace do roku 2020 je prvním dokumentem, který se seriózně zabývá participací romské menšiny v různých podobách, např. členství v pracovních orgánech, podpory diskusí. Nicméně je zjevné, že participace je téma, kterému se musí věnovat větší prostor k rozklíčování bariér vzájemné komunikace a ne příliš úspěšné integrace.

2.5 Vybraná významná témata

Strach

Téma strachu rezonovala v průběhu všech projektových aktivit. Strach doprovází Romy při jednáních, řešení každodenních situací a má vliv na vztah s majoritou a na rozhodnutích, které brání vlastní integraci.

Vyjádření účastníků:

- Romové se sami vylučují – nechodí do restaurací, klubů – „vždyť je tam přeci nepouští“, „špatně se na ně dívají“, „nechtějí problémy“.
- Romové se bojí říci svůj názor a potřeby nahlas, aby nepřišli o bydlení, zaměstnání.
- Bojí se sdružovat, aby se nestali terčem fyzického útoku.

Doporučení Národní romské platformy:

- Neignorovat zmíněné problémy a systematicky pracovat na jejich odstraňování.
- Překonat strach a být aktivní.
- Poskytnou obětem diskriminace návod, jak řešit diskriminaci a jak ji překonat.

- Česká obchodní inspekce by měla důsledněji provádět kontroly diskriminačních zařízení.
- Podporovat a motivovat oběti k ohlašování diskriminačního chování.
- Organizovat akce na podporu vzájemných vztahů romské menšiny a majority a tím překonávat oboustranný strach.

Vzájemná komunikace, MY versus ONI

Citlivá témata – například rozdíl v hodnotovém systému majority a Romů – emoce mohou bránit racionální diskusi. Komunikační překážka při řešení problémů, což bylo možné vypožorovat i v průběhu samotných diskusí zúčastněných aktérů setkání.

Doporučení Národní romské platformy:

- Vzdělávání úředníků, pedagogů, policistů – respekt k hodnotám romské společnosti.
- Vzdělávání romské menšiny – respekt k hodnotám české společnosti.
- Vznik akreditovaného kurzu pro úředníky a zařadit je do kurzů zkoušek odborné způsobilosti zaměřeného na romské kulturní, sociální odlišnosti, komunikaci se sociálně vyloučenými.
- Podporovat společné platformy diskusí různých menšin.

Multidisciplinární přístup

Chybí spolupráce a snaha prakticky aplikovat teoretické přístupy. Pracovníci naráží na problémy s anonymitou klientů. Dle standardů poskytování sociálních služeb nemohou sociální pracovníci sdílet své informace s dalšími sociálními pracovníky i v případě, že by to bylo v dobré víře k vyřešení nepříznivé sociální situace klienta. Úřední, legislativní nařízení jsou někdy v rozporu s dobrými úmysly pomoci klientovi v jeho prospěch.

Doporučení Národní romské platformy:

- Využívání tzv. **cochemské praxe** – koordinovaný a jednotný postup všech profesí zabývajících se péčí o (konkrétní) dítě.
- Na národní úrovni problém resortnosti – chybí komplexní uchopení řešení problému.
- Změnit legislativu – zákon o sociálních službách – zlepšit systém dokumentace a síťování sociálních pracovníků ve prospěch klientů.

Faktor víry

Křesťanská víra u Romů má stále důležitou roli v praktickém životě, přestože Romové navštěvují kostely zřídka. Přijetí úplných pravidel křesťanské víry má zásadní vliv na život Romů, což je evidentní na příkladu změny sociálního statusu romské komunity na Slovensku a Velké Británii. Spojení Romů a víry by se mohlo jevit jako cesta k možné pozitivní sociální změně. Náboženská setkávání mohou být impulzem k přehodnocení svých životních plánů a hodnot. Křesťanská pravidla jsou blízké při dodržování romských tradic. V posledních letech se jeví víra jako nevyužitý prostor ke spolupráci s romskou menšinou a možné přirozené platformy rovnocenného jednání. Romové často hovoří o víře s respektem a důvěrou.

Doporučení Národní romské platformy:

- Podpořit křesťanské náboženství v SVL.
- Spolupracovat (diskutovat – komunikovat – setkávat se – informovat o možnostech a snahách Romů a požadavcích kněží) se zástupci křesťanské obce při integraci Romů

Dotační politika

V rámci diskuse o finančních prostředcích k zajištění integrace Romů v ČR byly zmíněny zkušenosti s prací Odboru pro sociální začleňování (dále jen ASZ). Někteří zástupci obce vnímají spolupráci s ASZ především v souvislosti s jednodušším přístupem k finančním zdrojům pro činnosti k zajištění integrace sociálně znevýhodněných osob na jejich území. Na jednom z regionálních setkání ale byla zmíněna jedna negativní konkrétní zkušenost, kdy zapojení do spolupráce s ASZ přinesla problémy s existencí dlouho fungující nestátní organizace. Organizace v dobré víře začala poskytovat více aktivit v rámci sociálních služeb dle potřeb klientů, což ji prakticky vyloučilo z podání žádosti o finanční prostředky v rámci Koordinovaného přístupu v sociálně vyloučených lokalitách.

Obecně se hovořilo o návrzích vytváření grantů na národní úrovni tak, aby byly více zacíleny na požadavky z praxe. NNO často přizpůsobují své aktivity vyhlášeným grantům, což může vést k dlouhodobému zacyklení neřešených klíčových problémů v sociálně vyloučených lokalitách.

Doporučení Národní romské platformy:

- Konzultovat plán a obsah dotačních výzev s regionálními aktéry
- Přizpůsobit dotační politiku k projektům na míru – řešení komplexních problémů jako celku.
- Vytvořit podobný systém dotační politiky k modelu strategie Místních akčních skupin či Koordinovaného přístupu sociálně vyloučených lokalit (KPSVL) - zjišťování potřeb na lokální úrovni a na základě toho vyhlásit dotační výzvu.

Anti-cikanismus

Anti-cikanismus je specifická forma rasismu, která je ve společnosti projevoována násilím, nenávistnými projevy, vyčleněním ze společnosti, stigmatizací, diskriminací atd. O anti-cikanistické náladě ve veřejném prostoru se hovořilo především v souvislosti s politickou kampaní, která probíhala během komunálních voleb 2018.

Hranice trestnosti forem mediální kampaně některých politických stran je předmětem šetření Policie ČR. Bohužel dopad těchto politických kampaní má za následek posilování vzájemné nevraživosti ve společnosti. Šířením nepravd může způsobit jejich etablování a obecně přijímání nepravdivých informací jako normu. Např. že Romové mají zdarma vstupné na koupaliště, léky, mají vyšší sociální dávky atd. K tomuto tématu je spjatá role medií a občanského vzdělávání celé společnosti.

Mezi další konkrétní anti-cikanistické projevy, se kterými se setkali účastníci regionálních setkání, jsou časté kontroly městskou policií a jejich nekorektní komunikace. Oběti těchto jednání mají strach z označení těchto projevů z mnoha důvodů jako např. nedůvěra v řešení policií, vzájemnými vztahy na malém městě, stížnost bude nakonec v jejich neprospěch atd.

Doporučení Národní romské platformy:

- Spolupráce s regionálními médii - mohou objektivně dokumentovat pravdu a vysvětlovat souvislosti s problémy a příčinami sociálního vyloučení.
- Vzdělávat příslušníky státní, městské policie o přístupu k menšinám.
- Organizovat kulturní a sportovní setkání se státní, městskou policií.

- Vyjadřovat nesouhlas s nekorektní politickou kampaní.
- Kontrola kompetencí městské policie.

ZÁVĚR

Projekt „Aktivizace a zmocňování romských aktérů prostřednictvím Národní romské platformy III“ byl realizován Kanceláří Rady, která je zároveň Národním kontaktním místem pro integraci Romů v České republice.

Pozitivním výstupem celého projektu je vytvoření sítě romských aktérů, kteří mají zájem zúčastňovat se setkání a podílet se na změnách v romských komunitách. Jeden z účastníků vzdělávání z předchozích let se stal v letošním roce školitelem vzdělávacích akcí k organizování komunit. Přes realizované projektové aktivity se dlouhodobě daří zapojovat Romy do poradních orgánů Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. Prostřednictvím projektových aktivit se podařilo identifikovat témata, která na centrální úrovni nejsou zařazována do priorit při vytváření strategií a dotačních titulů. Na regionálních setkáních byl otevřen prostor širokému spektru problémů, potřeb, a to vše s cílem nalézat cestu k postupnému odstraňování sociálního vyloučení Romů a odstranění diskriminací z důvodu etnické příslušnosti.

Na všech regionálních setkáních byla potvrzena potřeba řešení problémů s bydlením, zaměstnáním a vzděláním, což bylo zde shrnuto v podobě doporučení Národní romské platformy. Zajímavé mohou být pasáže, které jsou obsažené i ve Strategii romské integrace do roku 2020. V těchto oblastech byla nalezena shoda s vytyčenými problémy a možnými konkrétními řešeními. Účastníci setkání doporučovali konkrétní nástroje či projekty, které mohou mít dopad na lokální úroveň jako např. návrh na vytvoření pracovníka na Úřadu práce k zajištění dlouhodobého poradenství pro uchazeče o zaměstnání či návrh k uvolnění finančních prostředků k podpoře zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají osoby s exekucemi, což je pro zaměstnavatele finančně a administrativně náročné. Dalším doporučením v oblasti vzdělávání je využívání tzv. rodinného sociálního pedagoga na základních školách, což vychází z ověřené praxe jako velmi pozitivní nástroj pro práci s romskými žáky, a to nejen s nimi. Novela školského zákona, která měla zajistit účast dětí v posledním předškolním roce, se bohužel v praxi neosvědčila a děti jsou vzdělávány individuálně doma.

Zájmem všech účastníků byla podpora zvyšování počtu vystudovaných Romů jako klíčový fakt ke zlepšení sociálního statutu Romů a zlepšování vztahů ve společnosti. Regionálních setkání se zúčastnilo několik vzdělaných Romů, což zapůsobilo na většinu účastníků jako pozitivní příklad.

Mezi další vybraná témata, která nejsou vytyčena ve Strategii romské integrace do roku 2020, patří strach, faktor víry, my versus oni, dotační politika a anti-cikanismus.

Podíváme-li se na výčet doporučení ve vybraných tématech, zjistíme, že jsou to témata, která mohou ovlivnit komplexně celou řadu integračních opatření a projektů. Jedná se o doporučení ke zlepšení vztahů Romů a majority, realizovaných projektů dle potřeb klientů a přístupu k řešení integrace aktérů na lokální úrovni – jinými slovy lidé v malých městech znají své problémy a znají jejich řešení, ale potřebují finanční pomoc.

Inovací na těchto setkáních bylo téma víry. O náboženství se postupně začíná více diskutovat jako o alternativě pro práci s romskou menšinou, což se potvrzuje i díky tomuto projektu z minulých let. Rozhodně je doporučením se tímto tématem hlouběji zabývat a hledat aliance k vytvoření odborných platforem k zahájení společné strategie v této oblasti.

Závěrem lze konstatovat, že výstupy tohoto projektu jsou společným dílem rozličných aktérů napříč regiony České republiky. Hodnotou regionálních setkání bylo síťování partnerů k budoucí spolupráci, překonání strachu přijít, otevřeně hovořit o problémech, svých vizích a ideálních představách.